

УДК 351.86:005.21](477):[339.9:911.3]](045)
DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.1/21>

Таран Є.І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ НА СТРАТЕГІЧНУ АВТОНОМІЮ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена аналізу стратегічної автономії України в умовах сучасних геоекономічних викликів та глобалізаційних змін. У рамках дослідження автор розглядає ключові фактори, що впливають на здатність України забезпечити свою економічну та політичну незалежність. Важливими аспектами є вплив геополітичної нестабільності, міжнародних санкцій, змін у міжнародній торгівлі, а також технологічний розрив, які обмежують можливості України здійснювати незалежну економічну політику. Особливу увагу приділено наслідкам війни з росією, яка поглиблює економічну та енергетичну залежність України, сприяє ескаляції міжнародних торговельних та фінансових санкцій і створює додаткові загрози національній безпеці. Війна, разом з іншими геоекономічними факторами, ставить під загрозу здатність країни адаптуватися до нових умов міжнародного співіснування. У статті також розглядаються можливі шляхи зміцнення стратегічної автономії України. Акцент робиться на розвитку альтернативних джерел енергії та інтеграції з європейською енергетичною системою, що дозволить зменшити енергетичну залежність. Також розглядаються перспективи розвитку технологічної незалежності через підтримку інновацій і стартапів, що сприятиме зменшенню технологічного розриву з іншими країнами. Крім того, стаття підкреслює необхідність поглиблення інтеграції України з міжнародними економічними та політичними структурами, що дозволить підвищити її стійкість до глобальних економічних та політичних викликів. Рекомендації зосереджуються на необхідності зміцнення міжнародних економічних зв'язків, розвитку власних економічних ресурсів, енергетичної безпеки та підвищення технологічної незалежності, що в сукупності дозволить зберегти і зміцнити стратегічну автономію країни. Стаття надає важливі інсайти щодо адаптації України до сучасних геоекономічних змін та є основою для формування довгострокових стратегій у відповідь на глобальні виклики.

Ключові слова: стратегічна автономія, геоекономічні виклики, війна, економічна незалежність, міжнародні санкції, енергетична безпека, технологічна незалежність, міжнародна торгівля, економічна політика, національна безпека.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та економічної взаємозалежності держави стикаються з низкою геоекономічних викликів, які безпосередньо впливають на їхню стратегічну автономію. Відсутність економічної незалежності може знижувати рівень національного суверенітету, послаблювати здатність держави до самостійного прийняття рішень та підвищувати її вразливість до зовнішнього впливу. Геоекономічні виклики, зокрема торговельні війни, санкційна політика, фінансові кризи, ресурсна залежність, технологічний розрив, а також війна та військові конфлікти, впливають на здатність держави реалізовувати довгострокову економічну та політичну стратегію. Війна, зокрема, є одним із найбільших факторів, що руйнує економічну інфраструктуру, посилює політичну нестабільність і змінює глобальні економічні зв'язки, що робить державу більш уразливою до зовнішніх шоків.

В умовах змін світового порядку та посилення економічної конкуренції країни змушені балансувати між інтеграцією в глобальну економіку та забезпеченням внутрішньої стійкості. Стратегічна автономія держави передбачає її економічну, фінансову, технологічну та енергетичну незалежність від зовнішніх факторів. Проте сучасні геоекономічні реалії створюють загрози, що можуть обмежувати цю автономію, зокрема через військові дії, санкції та блокування доступу до важливих ринків і ресурсів. Як держава може забезпечити свою стратегічну автономію в умовах сучасних геоекономічних викликів, зокрема війни, і які механізми можуть сприяти зміцненню її економічної стійкості? Вивчення цієї проблеми дозволяє оцінити рівень загроз та знайти ефективні шляхи мінімізації зовнішнього впливу на державну економіку, що є критично важливим для економічної безпеки та стабільного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації акцентують увагу на значному впливі геоекономічних викликів на стратегічну автономію держав. У матеріалах круглого столу «Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи» [9] розглядаються актуальні питання, пов'язані з викликами та завданнями для України на шляху до ЄС. Дослідження «Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії» [2] аналізує суттєві системні негативні впливи на глобальне та національні економічні середовища, що виникли внаслідок російської агресії. Дослідження також акцентують увагу на необхідності адаптації національної економіки до сучасних викликів глобалізації, що є ключовим фактором для забезпечення стратегічної автономії України.

Проведені дослідження також підкреслюють значний вплив геоекономічних викликів на стратегічну автономію України. У статті «Geopolitical challenges and geo-economic shifts» [11] відзначається, що з початку 2020-х років світ відходить від багатостороннього порядку, заснованого на правилах, і рухається до політики сили, що створює безпрецедентні ризики та виклики, з якими світ не стикався з часів Другої світової війни. Ці глобальні трансформації мають суперечливий характер і можуть серйозно перешкоджати цивілізованому розвитку людства. Це особливо стосується європейського суспільства, включаючи українське, яке вже має всі підстави вважатися невід'ємною частиною цієї спільноти.

Таким чином, сучасні дослідження підкреслюють необхідність адаптації національних економік до геоекономічних викликів, зокрема через інтеграцію до міжнародних структур, розвиток власних ресурсів та забезпечення економічної стійкості для збереження стратегічної автономії держави.

Постановка завдання. Дана стаття має на меті з'ясувати важливість стратегічної автономії для України в умовах сучасних геоекономічних викликів та визначити шляхи її зміцнення.

Виклад основного матеріалу. Україна через своє географічне розташування та історичну роль, стала важливою складовою глобальних геополітичних процесів. Перехрестя стратегічних інтересів великих держав – це не лише політична, а й економічна реальність для України. З одного боку, вона має вигідне географічне положення як транзитна країна між Європою та Азією, з іншого – є об'єктом боротьби за вплив між міжнародними акторами, що відображає не тільки геополітичні, а й економічні інтереси.

В умовах геоекономічних змін та глобалізації, де економічна взаємозалежність і політичні впливи взаємопов'язані, стратегічна автономія України постає перед новими викликами. Залежність від зовнішніх ринків, торговельних партнерів, а також енергетичних ресурсів створює уразливість і підвищує рівень впливу з боку інших держав, що прагнуть посилити свої позиції. Крім того, воєнні конфлікти, економічні санкції, торговельні війни і ресурси – все це чинники, що суттєво визначають майбутнє економічної та політичної стратегії України. Це не лише питання національної безпеки, а й питання її здатності самостійно реагувати на зміни у світовій політиці та економіці, зберігаючи своє право на стратегічну автономію.

Станом на 2023–2025 рр., Україна залишається під впливом низки глобальних торговельних війн і економічних протиріч, що стосуються різних гравців на міжнародній арені, зокрема США, Китаю, ЄС та росії. Ці торговельні конфлікти мають безпосередній вплив на стратегічну автономію України, формуючи ряд викликів для її економіки, зовнішньоекономічної політики та національної безпеки [4].

Війна росії проти України, що триває з 2014 р. і значно посилилася з 2022 р., є одним з найбільших геоекономічних викликів для держави. Російська агресія не лише обмежує доступ України до традиційних ринків, але й створює перешкоди для постачання ключових ресурсів (таких як енергоносії, метали), а також обмежує транзит через територію України. У 2023–2025 рр., попри зусилля щодо переорієнтації на нові ринки, війна з росією продовжує залишати Україну в енергетичній і торговельній залежності від Заходу, зокрема ЄС. Російські санкції щодо українських товарів і технологій значно обмежують можливості для диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків.

Торговельна війна між США та Китаєм, яка почалася ще в 2018 р., залишається важливим фактором для України, оскільки вона викликає глобальні економічні потрясіння, що впливають на експорт і імпорт товарів по всьому світу. Україні важливо стежити за цими змінами, оскільки навіть не безпосередньо, але через ланцюгові ефекти, така війна може змінити глобальну конкуренцію за ресурси і ринки. Наприклад, якщо США і Китай посилять тарифи на продукцію або введуть нові обмеження, це може знизити попит на продукцію з України, зокрема сільськогосподарську та металургійну продукцію. З іншого

боку, Україна має можливість посилити свою присутність на інших ринках, особливо в Азії, якщо зможе адаптувати свою економічну політику до нових вимог і умов, створених цими глобальними конфліктами [8, с. 48–59].

ЄС став важливим торговельним партнером для України після 2014 р., особливо після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. та введення вільної торгівлі в 2016 р. Проте торговельні конфлікти в рамках ЄС, такі як суперечності між країнами-членами ЄС через торгові тарифи або політики щодо кліматичних змін (наприклад, Green Deal), можуть впливати на українське виробництво та експорт. У 2023–2025 рр., зважаючи на впровадження нових технологічних стандартів і заходів щодо захисту внутрішнього ринку в ЄС, Україна змушена адаптуватися до нових вимог для збереження свого експорту на європейські ринки. Водночас, з урахуванням війни з росією, Україна отримала певні торговельні переваги, зокрема через розширення безмитного доступу до європейського ринку для деяких категорій товарів.

Торговельні війни можуть також посилити енергетичну залежність України від зовнішніх постачальників. У 2023–2025 рр. основна увага зосереджена на відновленні енергетичної інфраструктури країни, що постраждала під час війни. Однак, глобальні енергетичні кризи, викликані торговими суперечками між великими економіками, можуть призвести до нестабільності на ринку енергоресурсів. Для України важливим завданням стає диверсифікація постачань енергетичних ресурсів, а також розвиток власних енергетичних проєктів, таких як відновлювальні джерела енергії.

На сьогодні головне питання полягає в тому, чи зможе Україна домогтися винятків для свого металевого експорту від американських мит, що значно впливають на економіку, особливо в умовах торговельної війни, ініційованої Д. Трампом, а саме домогтися скасування американських мит на метал, ураховуючи конкуренцію з іншими країнами та можливість прив'язати це питання до переговорів про доступ США до українських рідкоземельних металів. Український експорт може опинитися під ризиком через можливе посилення тарифного захисту на ринках, зокрема в ЄС, а також через загрози впливу торговельних воєн та економічних санкцій, що можуть погіршити ситуацію з фінансовою стабільністю України. Україна також може отримати можливості для збільшення експорту до ЄС через заміщення частини товарів,

на які накладатимуть нові мита, але для цього необхідно активно розвивати двосторонні відносини, захищати національного виробника та інтегруватися в ринки інших країн [6].

Санкційна політика має значний вплив на стратегічну автономію держави, оскільки вона може обмежувати економічні, торгові та фінансові зв'язки з іншими країнами, знижуючи можливості для розвитку ключових секторів економіки та доступу до стратегічно важливих ресурсів і технологій. Водночас, санкції можуть змусити країну шукати нові альтернативні шляхи для забезпечення своїх потреб, сприяючи розвитку національних індустрій, диверсифікації постачань і зміцненню внутрішньої економічної стабільності. Це може стимулювати країну до пошуку нових союзів, посилення самодостатності та розвитку національної інноваційної спроможності. Однак, для досягнення стратегічної автономії необхідно інвестувати в інфраструктуру, науку та технології, а також проводити ефективну політику в галузях енергетики, фінансів і безпеки.

ЄС відіграє важливу роль у санкційній політиці, координуючи санкції проти країни-агресора та створюючи потужний тиск на її економіку. Спільна позиція країн ЄС дозволяє не лише накладати санкції, а й активно забезпечувати їх виконання, обмежуючи можливості для обходу. Крім того, ЄС надає Україні фінансову допомогу, технології та доступ до ринків, сприяючи розвитку національних індустрій і технологій. Це допомагає Україні адаптуватися до нових економічних реалій та зміцнювати стратегічну автономію, наближаючи її до європейських стандартів та інтеграції в європейське економічне і правове середовище.

Фінансові кризи в Україні мали значний і конкретний вплив на стратегічну автономію країни. Фінансові кризи змушували Україну звертатися до міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк) за позиками, що підвищувало зовнішню залежність. В 2008 р. під час світової фінансової кризи Україна отримала кредит МВФ в розмірі 16,4 млрд доларів США для стабілізації економіки, цей кредит був наданий в обмін на проведення суворих економічних реформ і скорочення державних витрат. В 2014 р. під час кризи після анексії Криму та війни на Донбасі Україна отримала перший транш кредиту МВФ в розмірі 3,2 млрд доларів США, а загалом домовленість складала близько 17,5 млрд доларів США на період з 2014–2019 рр. В 2022 р. під час війни з росією та повномасштабної кризи Укра-

їна уклала угоди з МВФ та іншими міжнародними партнерами на отримання допомоги (тільки у 2022 р. було надано фінансову допомогу в сумі 24,6 млрд доларів США). Залежність від зовнішнього фінансування посилювала національну вразливість, оскільки умови кредитування з міжнародними партнерами часто передбачали жорсткі економічні реформи, скорочення державних витрат і структурні зміни, що не завжди відповідали національним інтересам.

Фінансові кризи супроводжуються різким падінням рівня інвестицій в ключові сектори, що обмежує можливості країни для досягнення стратегічної автономії. Під час світової фінансової кризи 2008 р. обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну скоротились на 48% у порівнянні з 2007 р. У 2014 р., після анексії Криму і війни на Донбасі, потік іноземних інвестицій в Україну скоротився ще більше – на 57%, зокрема через політичну і економічну нестабільність. Це призвело до значних проблем у ключових секторах, таких як енергетика та промисловість, що обмежувало здатність країни до самостійного розвитку без зовнішніх інвестицій.

Фінансові кризи ставили серйозні обмеження на бюджет країни, змушуючи уряд скорочувати витрати на національну безпеку та соціальні програми. У 2009 р. через економічну кризу уряд змушений був знизити витрати на оборону на 30%. Це створило додаткову уразливість в умовах зовнішніх загроз. У 2015 р. під час війни з росією видатки на оборону збільшилися, але навіть з цими збільшеннями рівень витрат на оборону залишався в межах 2–3% ВВП, що значно нижче рівня НАТО.

Фінансові кризи стимулювали Україну шукати нові можливості для диверсифікації економічних зв'язків. У 2014 р. Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, що включало створення Зони вільної торгівлі, яка допомогла країні значно зменшити залежність від ринків росії та сприяла відкриттю нових торгових шляхів. Завдяки цьому, в 2014–2021 рр. експорт до ЄС збільшився на 70%, в той час як експорт до росії значно скоротився.

Фінансові кризи змушували Україну впроваджувати внутрішні економічні реформи для стабілізації економіки та посилення автономії. 2014–2019 рр. стали періодом проведення значних реформ у фінансовій та банківській системах, боротьбі з корупцією та дерегуляції. Ці реформи, хоч і мали складності, сприяли зростанню інвестицій у майбутньому. У 2021 р., за даними Світового банку, реформи в Україні дозволили досягти

зростання ВВП на 3,4% за рік після важких кризових періодів.

Фінансова криза 2022–2024 рр., спричинена війною з росією та її економічними наслідками, мала ще більший вплив на стратегічну автономію України. Після повномасштабного вторгнення росії в 2022 р. Україна зіткнулася з величезним економічним спадом, який зачепив майже всі сектори економіки, спричинивши значне падіння ВВП. За оцінками МВФ, в 2022 р. реальний ВВП України зменшився на 30%. Одним з головних наслідків війни стало значне погіршення макроекономічної ситуації, обмеження виробничих потужностей та інфраструктурні руйнування, що ускладнило відновлення і досягнення стратегічної автономії. У 2023–2024 рр. Україна продовжувала звертатися до міжнародних партнерів для отримання допомоги в умовах активних бойових дій і знижених економічних можливостей. Важливим кроком стало укладання нових угод щодо фінансування від ЄС і МВФ, що дозволило отримати додаткові ресурси для відновлення критичної інфраструктури та підтримки соціальних програм. Завдяки наданій міжнародній допомозі та реформам в Україні вдалося частково пом'якшити наслідки кризи. Проте фінансова залежність залишалася високою, а стратегічна автономія України продовжувала бути під загрозою, оскільки країна була змушена вести боротьбу на декількох фронтах одночасно: військовому, економічному та фінансовому. Проте в умовах фінансової кризи, Україна розвивала нові можливості для енергетичної диверсифікації та імпортозаміщення, зокрема, звертаючи увагу на відновлювальні джерела енергії, що дозволяє зменшити залежність від імпорту енергоресурсів. Крім того, країна намагалася максимізувати потенціал цифрової економіки та аграрного сектору, що допомогло частково компенсувати втрати через зниження промислового виробництва [1].

Ресурсна залежність є однією з основних проблем, що серйозно впливає на стратегічну автономію України. В умовах постійних зовнішніх загроз і внутрішніх економічних труднощів, залежність від певних ресурсів, зокрема енергетичних, сировинних та фінансових, обмежує здатність держави приймати незалежні стратегічні рішення та забезпечувати свою стабільність на глобальній арені.

До 2014 р. Україна була сильно залежною від імпорту енергоресурсів з росії, зокрема природного газу, що становило понад 50% її потреб. Ця залежність посилювала вразливість України до політичних маніпуляцій і економічного тиску

з боку росії. Газові конфлікти у 2006 і 2009 рр. показали, наскільки стратегічно важливе забезпечення енергетичної безпеки для держави. Після 2014 р., в умовах анексії Криму та війни на Донбасі, Україна була змушена шукати альтернативи російським енергоресурсам. Важливими кроками стали: розвиток власного видобутку газу, імпорту газу з Європи через реверсні потоки, впровадження відновлювальних джерел енергії (сонячні, вітрові станції). У 2015 р. Україна вперше змогла відмовитися від російського газу, замінивши його поставанням з Європи, що стало значним досягненням у забезпеченні енергетичної автономії [10].

Ресурсна залежність також стосується технологічної сфери. Для забезпечення конкурентоспроможності в сучасному світі, Україна залежить від імпорту технологій і інвестицій. В умовах економічної кризи та військових дій, країна була змушена шукати шляхи для диверсифікації технологічних зв'язків, що дозволяє зменшити залежність від одних постачальників та покращити власні інноваційні можливості. Зокрема, в Україні розвиваються індустрії, пов'язані з ІТ, стартапами та високими технологіями, що може стати важливим фактором для зниження залежності від зовнішніх технологічних ринків.

Інфраструктурна залежність України також є частиною загальної ресурсної залежності. Величезна частина енергетичних, сировинних та товарних потоків в Україні проходить через старі транспортні та енергетичні мережі, багато з яких потребують модернізації. Зовнішні фактори, такі як військові конфлікти, блокади або закриття ринків порушують ці потоки і впливають на національну економіку.

Зараз Україна все ще зберігає значну ресурсну залежність, зокрема в енергетичному та сировинному секторах. Це включає залежність від імпорту енергоносіїв, технологій та сировини, що продовжує впливати на її економічну стабільність і стратегічну автономію. В умовах постійних військових загроз і економічних викликів, країна намагається диверсифікувати свої ресурси, розвиваючи внутрішні виробничі потужності, альтернативні джерела енергії та технологічні інновації, але зовнішня залежність залишається важливою проблемою для повної автономії.

Технологічний розрив є серйозною проблемою для стратегічної автономії України, оскільки він обмежує здатність країни розвивати власні інновації та ефективно реагувати на глобальні виклики. Зокрема, технологічна відсталість у ключових секторах, таких як інформаційні технології, промисловість, енергетика та оборона, впливає на економічну стабільність, національну безпеку та здатність України бути самостійною на міжнародній арені.

Технологічний розрив у оборонній галузі був очевидним ще до 2014 р., коли значна частина військової техніки та озброєнь, таких як танки та авіаційні двигуни, виготовлялася на підприємствах, що потрапили під контроль росії після анексії Криму та окупації частини Донбасу. В результаті, Україна втратила доступ до багатьох критичних технологій. До 2014 р. Україна імпортувала 80% військових технологій з Росії, що включало авіаційні технології, ракетні системи та комплектуючі для техніки. Після початку війни на Донбасі, Україна почала активно працювати над імпортозаміщенням та модернізацією своєї оборонної промисловості. У 2020 р. Україні вдалося забезпечити понад 60% потреби в озброєнні за рахунок власного виробництва, хоча для цього країна потребує значних інвестицій у розвиток нових технологій. За оцінками експертів, для повного переходу на вітчизняні озброєння та техніку, Україні необхідно ще 5–7 років та близько \$2–3 мільярди інвестицій на рік у модернізацію оборонної галузі.

В Україні значний технологічний розрив існує й у транспортній інфраструктурі. Більшість залізничних та автомобільних шляхів, а також енергетичні мережі залишаються застарілими. За даними Мінінфраструктури, понад 60% залізничних колій потребує оновлення. Протягом 2014–2020 рр. було модернізовано лише 2–3% усіх основних залізничних шляхів, що вимагає додаткових інвестицій, оцінюваних у \$5–6 мільярдів для повної модернізації. Зокрема, транспортна мережа України не має достатньо розвиненої інфраструктури для інтеграції в європейську логістичну систему. Для цього Україні необхідно впроваджувати нові технології в галузі автоматизації, цифрових систем управління та модернізації автомобільних доріг. Для таких змін необхідно витратити близько \$10 мільярдів на модернізацію інфраструктури протягом наступних 5–7 років.

Водночас у галузі інформаційних технологій Україна показує позитивні результати. Станом на 2023 рік, за даними Ukrainian IT Association, український ІТ-сектор вийшов на обсяг понад \$6,8 мільярдів у вигляді експортованих послуг, що складає близько 4% від ВВП. Однак для забезпечення стратегічної автономії в цій сфері необхідно продовжувати розвивати інфраструктуру, інвестувати в освіту та технологічні інновації. Інвестиції в технології в цій галузі можуть допомогти Україні досягти стратегічної незалежності, зокрема завдяки розширенню стартапів, розробці власних програмних продуктів та цифрових рішень. За оцінками експертів, для того, щоб стати лідером в ІТ-індустрії, Україні потрібно збільшити обсяг інвестицій у розробку інноваційних технологій на 5–10% від ВВП протягом наступних 5 років.

Для зниження технологічної залежності від традиційних енергетичних ресурсів, Україна активно розвиває відновлювальні джерела енергії. У 2020 р. частка відновлюваних джерел енергії становила лише 5,5% від загального споживання енергії в країні. Для того щоб досягти цілей ЄС щодо відновлювальних джерел (30% до 2030 р.), Україні потрібно інвестувати в технології ВДЕ, що оцінюється в суму понад \$4-5 мільярдів [5, с. 106–119].

Війна та військові конфлікти мають глибокий вплив на стратегічну автономію України, оскільки вони активують та поглиблюють низку економічних та політичних проблем, що обмежують можливості держави для забезпечення своєї незалежності на міжнародній арені. Війна, як частина геополітичного протистояння, часто призводить до ескалації торговельних конфліктів. В Україні це стало очевидно після 2014 р., коли росія застосувала економічний тиск через введення обмежень на імпорт української продукції. Торговельні обмеження та санкції значно ускладнили доступ до стратегічних ринків, зокрема для сільськогосподарської продукції, металів та енергетичних ресурсів. Водночас, війна змусила Україну активніше шукати нові ринки, диверсифікуючи зовнішню торгівлю, що є важливим кроком до забезпечення її економічної автономії.

Введення міжнародних санкцій проти росії та її союзників, а також до санкцій, спрямованих на певні українські економічні сектори теж наслідок війни. Україна виявилася під впливом обмежень, що пов'язані з фінансовими операціями, імпортом технологій та інвестиціями. З 2014 року були введені обмеження на певні сектори економіки, зокрема, енергетичний та оборонний. Це також призвело до значного скорочення міжнародного фінансування та інвестицій [7, с. 31–32].

Війна також сприяє фінансовим кризам, оскільки країна змушена витратити значні кошти на оборону, відновлення інфраструктури та економічну стабілізацію. Це веде до дефіциту бюджету, збільшення зовнішнього боргу та підвищення інфляції. Витрати на безпеку і відновлення зруйнованих територій значно обмежують можливості для соціальних програм і інвестицій у інфраструктуру та технологічний розвиток.

До 2014 р. значна частина енергоресурсів, зокрема газу, постачалася з росії, що робило Україну вразливою до політичних маніпуляцій. Конфлікти з росією сприяли диверсифікації джерел постачання, однак війна ускладнює повну відмову від традиційних постачальників і робить країну більш залежною від міжнародних партнерів, таких як ЄС і США, для забезпечення енергетичної безпеки [3].

Військові конфлікти поглиблюють технологічний розрив України з розвиненими країнами, оскільки бойові дії призводять до зниження інвестицій у науково-технічний розвиток, зупинки чи скорочення наукових та інженерних досліджень. Втрата доступу до технологічних інновацій через санкції та блокування поставок обладнання значно ускладнює модернізацію промисловості та розвиток нових високотехнологічних галузей. Водночас, війна спонукає Україну працювати над імпортозаміщенням у критичних секторах, зокрема в обороні та енергетиці, але для цього необхідно значно збільшити інвестиції у власні розробки та модернізацію. Таким чином, війна та військові конфлікти не тільки посилюють наявні проблеми, але й створюють нові виклики для стратегічної автономії України. Вона змушує країну швидко адаптуватися до змін у геополітичній та економічній ситуації, активніше шукати нові можливості для розвитку, зокрема через диверсифікацію ринків і технологічне імпортозаміщення.

Висновки. В умовах сучасного геополітичного ландшафту геоekonomічні виклики стали важливим фактором, що суттєво впливає на стратегічну автономію України. Війна, торговельні війни, санкційна політика, фінансова нестабільність і технологічний розрив – усі ці аспекти мають безпосередній вплив на економічну та політичну незалежність країни. Втрата доступу до важливих ресурсів, блокування зовнішніх ринків та обмеження у доступі до інноваційних технологій створюють серйозні перешкоди на шляху до стійкої та ефективної стратегії розвитку.

Попри ці труднощі, Україна демонструє здатність адаптуватися, шукати нові можливості для розвитку та диверсифікації своєї економіки. Прагнення до інноваційного лідерства в таких галузях, як інформаційні технології та відновлювальна енергетика, виводять країну на новий рівень взаємодії з міжнародними партнерами, зокрема Європейським Союзом та США. Однак для забезпечення стратегічної автономії Україні необхідно ще більше інвестувати в інфраструктуру, модернізацію науково-технічного потенціалу та зниження зовнішніх економічних залежностей.

Перспективи подальших досліджень у впливі геоekonomічних викликів на стратегічну автономію України включають глибше вивчення санкцій та економічних обмежень, пошук альтернативних ринків і партнерів, інтеграцію в європейські енергетичні та транспортні мережі для зміцнення енергетичної безпеки, розвиток інноваційних технологій для зменшення технологічної залежності та порівняльний аналіз стратегій інших країн,

щоб визначити найбільш ефективні підходи до забезпечення стратегічної автономії. Це допоможе Україні адаптуватися до геоекономічних викликів і зміцнити свою позицію на міжнародній арені.

Загалом, геоекономічні виклики не тільки посилюють потребу у розвитку самостійних механізмів економічної і політичної стабільності, але й відкрива-

ють можливості для поглиблення співпраці з міжнародними партнерами, що можуть допомогти Україні досягти бажаного рівня стратегічної автономії. Таким чином, майбутнє країни залежить від здатності ефективно управляти цими викликами, адаптуючись до нових умов глобальної економіки та посилюючи свої внутрішні ресурси для сталого розвитку.

Список літератури:

1. Воронова, О., Марущак, С., & Пугачов, М. Глобальні фінансово-економічні кризи та їх вплив на економіку держав. 2023. *Економіка та суспільство*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-9>
2. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. 103 с.
3. Галіані С. Як війна в Україні Як війна в Україні змінює економічний і бізнесовий ландшафти країн, регіонів та світу. *Журнал Forbs Україна*. URL: <https://forbes.ua/money/velika-ekonomichna-perebudova-25082023-15642>
4. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://surl.li/vartjs>
5. Новікова І.Е. Активізація технологічного трансферу у дослідницьких університетах: теорія та практика : монографія / І.Е. Новікова. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2019. 512 с.
6. Обух В. Як торговельні «війни» Трампа вплинуть на Україну. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3959221-ak-torgovelni-vijni-trampa-vplivnut-na-ukrainu.html>
7. Стратегічні партнери України (реалії та пріоритети в умовах війни). *Національна безпека і оборона*. № 3-4 (193-194) 2023. 153 с.
8. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В.Юрчишин. Київ: Заповіт, 2019. 190 с.
9. Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи : матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні (Київ, 9 трав. 2024 р.) : / за заг. ред. Л.Г. Комахи, М.С. Орлів, Ю.Г. Рубана. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. 112 с.
10. Чернишов О. Україна позбулася залежності від російського газу. Що далі? *Бізнес NV*. URL: <https://surl.li/ekgimn>
11. Yakimenko Y., Yurchyshyn V. (June 2024) Geopolitical challenges and geo-economic shifts. *Razumkov Centre*. URL: <https://surl.li/dtutfv>

Taran Ye.I. THE IMPACT OF GEO-ECONOMIC CHALLENGES ON THE STRATEGIC AUTONOMY OF THE STATE

The article is devoted to the analysis of Ukraine's strategic autonomy in the context of modern geoeconomic challenges and globalization changes. As part of the study, the author examines the key factors affecting Ukraine's ability to ensure its economic and political independence. Important aspects are the impact of geopolitical instability, international sanctions, changes in international trade, as well as the technological gap, which limit Ukraine's ability to pursue an independent economic policy. Particular attention is paid to the consequences of the war with Russia, which deepens Ukraine's economic and energy dependence, contributes to the escalation of international trade and financial sanctions, and creates additional threats to national security. The war, along with other geoeconomic factors, threatens the country's ability to adapt to the new conditions of international coexistence. The article also examines possible ways to strengthen Ukraine's strategic autonomy. The emphasis is on the development of alternative energy sources and integration with the European energy system, which will reduce energy dependence. The prospects for developing technological independence through support for innovation and startups are also being considered, which will help reduce the technological gap with other countries. In addition, the article emphasizes the need to deepen Ukraine's integration with international economic and political structures, which will increase its resilience to global economic and political challenges. The recommendations focus on the need to strengthen international economic ties, develop our own economic resources, increase energy security, and increase technological independence, which together will allow us to preserve and strengthen the country's strategic autonomy. The article provides important insights into Ukraine's adaptation to modern geoeconomic changes and is the basis for forming long-term strategies in response to global challenges.

Key words: strategic autonomy, geoeconomic challenges, war, economic independence, international sanctions, energy security, technological independence, international trade, globalization, economic policy.